

Sara Seppänen ps ym.

Lakialoite laiksi tietosuojalain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa esitetään sosiaalisessa mediassa sovellettavan ikärajan nostamista 16 vuoteen.

PERUSTELUT

Sosiaalinen media on jokaisen ulottuvilla taskukoossa. Parhaimmillaan sosiaalinen media on esimerkiksi silloin, kun se auttaa verkostoitumaan ja pitämään yhteyttä läheisiin ihmisiin, saamaan tietoa ja vertaistukea, inspiroitumaan ja rakentamaan brändiä. Kääntöpuolena sosiaalinen media voi liikaa ja väärin käytettynä aiheuttaa kiistattomia haittoja erityisesti lapsille ja nuorille.

Puhelimeen perustuva lapsuus on monin paikoin syrjäyttänyt leikkiin perustuvan lapsuuden. Leikkiessään lapset oppivat sosiaalisia taitoja, esimerkiksi ihmissuhteiden solmimista, kiistojen sopimista, toisen huomioon ottamista ja vuorottelua. Myös motoriset taidot kehittyvät. Älylaitteen ja sosiaalisen median korvatussa leikin myös näiden taitojen oppiminen heikkenee.

Sosiaalisen median sovellukset on usein rakennettu nopeasti koukuttaviksi. Lyhyet videot vaihtuvat nopeasti toiseen, ja algoritmin oppiessa ehdottamaan käyttäjää kiinnostavaa sisältöä sosiaalisen median parissa voi vierähtää huomaamatta huomattavan pitkä aika. Riippuvuus puolestaan voi johtaa esimerkiksi uniongelmiin ja huonompaan suoriutumiseen koulussa ja opiskelussa. Riippuvuus sosiaalisesta mediasta on myös yhdistetty masennukseen, ahdistukseen ja heikkoon itsetuntoon.

”Jos lapsi keskittyy puberteetissa jousiammuntaan, taidemaalaukseen, videopelisiin tai sosiaaliseen mediaan, näistä toiminnoista, varsinkin jos ne ovat palkitsevia, syntyy aivoihin kestäviä rakenteellisia muutoksia”, New Yorkin yliopiston sosiaalipsykologian professori Jonathan Haidt toteaa teoksessaan ”Ahdistunut sukupolvi — Kuinka älypuhelimeen perustuva lapsuus on aiheuttanut mielenterveyshäiriöiden epidemian”. Aivot oppivat uusia tapoja muodostamalla uusia hermoyhteyksiä ja vahvistamalla olemassa olevia, ja tämä pätee myös sosiaaliseen mediaan. Haitallisesta tavasta irti pääseminen vaikeutuu toistojen vahvistaessa hermoyhteyttä entisestään.

Lakialoite LA 1/2026 vp

Sosiaalinen media esittelee elämästä kiiltokuvan, mikä aiheuttaa nuorten keskuudessa vertailua ja huonommuuden tunnetta. Erityisesti tytöillä tämä ilmenee äärimmillään syömishäiriöinä ja itsetuhoisuutena.

Vaikka sosiaalisen median avulla voi ylläpitää sosiaalisia suhteita, kääntöpuolena ruutu voi syrjäyttää kasvokkaiset kohtaamiset ja siten lisätä yksinäisyyttä ja syrjäytymistä. Älylaite ja sosiaalisen median sovellukset tarjoavat niin paljon virikkeitä, että kiinnostus ruudun ulkopuoliseen maailmaan himmenee. Lapsi samoin kuin aikuinenkin voi viettää päivittäin jopa tunteja liikkumatta sosiaalisen median lomoissa. Perhe tai ystävät voivat istua ”yksin yhdessä”. Sosiaalinen media kytkee käyttäjänsä koko maailmaan mutta rapauttaa siteitä ympärillä oleviin. Aito kohtaaminen jää pois ja tärkeät keskustelut käymättä, minkä seurauksena myös ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidot jäävät vajaiksi. Sosiaalisessa mediassa kontaktien lukumäärä kasvaa, mutta läheisten ystävyyssuhteiden määrä vähenee ja laatu heikkenee.

Kun fyysinen aktiivisuus korvautuu sosiaalisella medially ja liikunta vähenee, seuraukset näkyvät nopeasti fyysisessä kunnossa. Liikunnallisen elämäntavan siemenet kylvetään lapsuudessa. Mikäli ne eivät pääse itämään jo varhain, seuraukset näkyvät ennen pitkää erilaisina terveysongelmina ylipainosta niska-, hartia- ja selkävaivoihin ja likinäköisyyden lisääntymiseen.

Liiallinen sosiaalisen median käyttö voi viivyttää nukahtamista, heikentää unenlaatua ja lyhentää nukkumisaikaa. Unihäiriöt puolestaan esimerkiksi aiheuttavat masennusta, ahdistuneisuutta ja ärtyisyyttä, heikentävät oppimistuloksia ja arvosanoja, vaikeuttavat keskittymistä ja muistamista sekä kerryttävät ylipainoa. Reaktioaika pitenee ja onnettomuusriski kasvaa, samoin kuolemaan johtavien onnettomuuksien määrä. Uni puhdistaa aivoja kuona-aineista ja auttaa järjestämään päivän aikana opitut asiat; univaje heikentää näitä toimintoja.

Sosiaalinen media perustuu nopeisiin ärsykeisiin ja lyhyisiin ja helposti pureskeltaviin sisältöihin. Tämä voi vaikeuttaa keskittymistä pitkäkestoisiin ja kärsivällisyyttä vaativiin tehtäviin, esimerkiksi fyysisen kirjan lukemiseen. Lapsi ei opi näkemään vaivaa tavoitteiden saavuttamiseksi. Kun tyhjät hetket täyttyvät sosiaalisella medially, lapsi ei myöskään opi sietämään tylsyyttä, joka puolestaan olisi hedelmällinen pohja luovuuden kukkimiselle.

Puhelimiin kilahtaa päivässä kymmeniä tai jopa satoja ilmoituksia viesteistä ja sosiaalisen median sovelluksista. Jokaisella kerralla meneillään ollut tekeminen keskeytyy. Toistuuksaan tämä jättää pysyviä jälkiä kehittyviin aivoihin, ja keskittyminen pirstoutuu. On todettu, että jo pelkkä puhelimen läsnäolo pöydällä heikentää koululaisten keskittymiskykyä silloinkin, kun he eivät tarkista puhelintaan.

Alustat keräävät valtavan määrän henkilökohtaista tietoa, jota voidaan käyttää mainontaan. Lopulta kerätyn tiedon laajuus ei ole käyttäjän hallinnassa. Myös väärä tieto ja valeuutiset leviävät sosiaalisessa mediassa nopeasti ja helposti. Lapselle ei vielä ole kehittynyt somelukutaitoa, kykyä suhtautua sisältöön arvioiden ja kriittisesti.

Fyysinen kiusaaminen on nykypäivänä usein siirtynyt sähköiseen muotoon ja sosiaaliseen mediaan. Häirintä ja kiusaaminen voivat vaihdella nimityksestä aina sosiaalisessa mediassa leviäviin, kohdettaan halventaviin kuviin ja videoihin. ”Kun älypuhelimet tulevat murrosikäisten

Lakialoite LA 1/2026 vp

kanssa kouluun, kylpyhuoneeseen ja vuoteeseen, niin tulevat myös heidän kiusaajansa”, Jonathan Haidt on todennut. Kiusaaminen jättää jälkeensä pitkäkestoisia haavoja ja mielenterveyden ongelmia.

Some on myös seksuaalirikollisten alusta. Otsikoihin on noussut useita tapauksia, joissa aikuiset ovat tekeytyneet alle 16-vuotiaiksi paljastaakseen netin välityksellä alaikäisiä jahtaavia henkilöitä. Aikuiset miehet ovat lähettäneet näille alaikäisiksi luulemilleen henkilöille seksuaalissävyytteisiä viestejä. Nuorten reaali maailmassa viestit ovat toisinaan johtaneet tapaamisiin ja hyväksikäyttöihin ja esimerkiksi alastonkuvien kiristämiseen.

Kun kirjallisuus korvautuu sosiaalisella medialla, kehittyvän lapsen ja nuoren sanavarasto kapenee ja vivahteikkuus karisee lyhyiden, vieraskielisten ja usein kielellisesti köyhien ja suppeiden sisältöjen seurauksena. Tämä köyhdyttää niin kirjallista kuin suullistakin itseilmaisua.

Kun konkreettinen harrastaminen ja käsillä tekeminen korvautuvat sosiaalisella medialla, kädentaidot käsityöstä piirtämiseen ja korjaamiseen kärsivät. Tämä vaikuttaa pidemmällä aikavälillä myös ammatinvalintoihin, mikä puolestaan viime kädessä vaikuttaa konkreettisesti koko yhteiskuntaan, kun työelämässä ei ole riittävästi tärkeiden kädentaitoammattien osaajia.

Kun sosiaalisen median lyhyet ja pinnalliset sisällöt eivät haasta lapsen ja nuoren ajattelua riittävästi, ajattelu ei myöskään pääse kehittymään potentiaalisella tavalla. Monimutkaisten ongelmien ratkaisusta tulee haastavaa. Kun pohja, jolta sosiaalisen median sukupolvet ponnistavat, edellä kuvatuin tavoin rapautuu, vaikutukset ulottuvat myös näiden sukupolvien lapsiin.

Tutkimusten mukaan aivot kehittyvät noin 25-vuotiaaksi asti. Kun sosiaalisen median riippuvuus pääsee syntymään jo varhaisessa iässä, se jättää jälkensä aivoihin, samoin sosiaalisessa mediassa kulutettu sisältö.

Kansainvälisessä kontekstissa esimerkiksi Tanskan hallitus on hiljattain päättänyt kieltää sosiaalisen median käytön alle 15-vuotiailta. Lakiuudistuksen myötä vanhempien antamalla poikkeusluvalla kuitenkin myös 13-vuotiaat lapset voivat käyttää sosiaalista mediaa. Sosiaalisen median käyttöön tulee ikävarmennus EU:n digitaalipalvelulain linjausten mukaisesti. Heinäkuussa EU:n uudet ohjeet mahdollistivat sen, että Tanska voi asettaa kansallisen ikärajan sosiaalisen median käytölle.

Tänä syksynä uutisoitiin, että myös Australia aikoo kieltää sosiaalisen median käytön kokonaan kaikilta alle 16-vuotiailta. Laki astuu voimaan joulukuussa. Sosiaalisen median yhtiöiden on suljettava alaikäisten tilit sekä estettävä uusien tilien luomisen. Vanhemmat ja lapset eivät saa rangaistuksia, mutta vastuu on yrityksillä. Ranskassa laki edellyttää vanhempien suostumusta, mikäli sosiaalista mediaa käyttää alle 15-vuotias lapsi.

Edellä viitattu New Yorkin sosiaalipsykologian professori Jonathan Haidt osoittaa teoksessaan, että kun sosiaalinen media yleistyi 2010-luvulla, samaan aikaan erilaiset lieveilmiöt lähtivät räjähdysmäiseen kasvuun. Käyrät nousivat jyrkästi, kun tutkittiin muun muassa merkittävää masennusta teineillä, yliopistossa opiskelevien mielenterveyshäiriöitä, ahdistuneisuutta,

Lakialoite LA 1/2026 vp

poliklinikkakäyntien määrää itsensä vahingoittamisen takia, nuorempien murrosikäisten itsemurhia, mielenterveyssyistä sairaalaan otettujen määrää, sosiaalista eristyneisyyttä kouluissa, alle seitsemän tunnin yössä nukkuvien määrää ja yksinäisyyden kokemusta. Vastaavasti käyrä osoittaa jyrkkää laskua, kun on tutkittu esimerkiksi koululaisten päivittäin ystäviensä kanssa viettämää aikaa, läheisten ystävien määrää tai nuoren tyytyväisyyttä itseensä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

tietosuojalain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tietosuojalain (1050/2018) 5 § seuraavasti:

5 §

Tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamiseen lapselle sovellettava ikäraja

Kun henkilötietoja käsitellään tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetun suostumuksen perusteella ja kyseessä on tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 25 kohdassa tarkoitettujen tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoaminen suoraan lapselle, lapsen henkilötietojen käsittely on lainmukaista, jos lapsi on vähintään 16-vuotias.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 9.2.2026

Sara Seppänen ps
Rami Lehtinen ps
Ari Koponen ps
Teemu Keskisarja ps
Sheikki Laakso ps
Eeva-Johanna Eloranta sd
Lotta Hamari sd
Oskari Valtola kok